

Ett övnings- och skjutfält i särklass

Av Sven-Olof Braf, Rolf Jansson och David Lundin

I avsnittet ”Vi som gjort boken” finns en presentation av författarna.

Övnings- och skjutfältets tillkomst

Efter Västernorrlands regementes flytt från Sånge påbörjades utbildning vid Sollefteå läger 1898. Mark anskaffades år 1896 för själva lägerområdet samt ett mindre område för en skjutbana i Gnun. Utbildningen vid lägret i Sollefteå bestod av exercis, marscher, stridsgrupperingar samt skjutning med eldhandvapen på skjutbana. All befälsutbildning i regementets regi genomfördes i Härnösand. Under åren 1899-1910 fanns det få utbildningsanordningar, förutom skjutbanan i Gnun och en korthållsbana vid Pionjärholmen/körplanen på södra sidan av väg 90 mitt emot den nuvarande ridskolan.

1907 påbörjades bygget av de nya kasernerna på mark anskaffad från Sollefteå stad. 1911 var kasernerna inflyttningsklara. Erfarenheter från 1:a världskrigets skyttegravskrig påverkade utbildningen så att den kom att innehålla en stor del av befästningsarbeten. Ett stort antal stridsställningar med splitterskydd, hinder och olika typer av förbindelsevärn uppfördes i området mellan kasernerna och Tjänmyran och längs ån upp mot Gnun. Det finns i terrängen fortfarande tydliga spår av dessa befästningsarbeten.

I slutet av 30-talet och i början av 1940-talet förvärvades Tjänmyrans gård och ett antal mindre torp för att regementet skulle erhålla ett större område för utbildning av värnpliktiga och beredskapssoldater. Som komplettering till förvärven slöts det ett avtal med dåvarande Graningevarken om att få disponera Tjänmyrberget och Vallidberget. Syftet med avtalet var att erhålla ett tillräckligt stort område för övningar och ett betryggande riskområde.

I början av 1970-talet inleddes den avslutande anskaffningen av mark. Vallidberget, Tjänmyrberget, Gnun och ett område väster om befintligt fält förvärvades och Tjänmyrens skjutfält erhöll då de nuvarande gränserna. Nya säkerhetsbestämmelser medförde också att ett område söder skjutfältet nyttjades som riskområde vid skjutningar.

I samband med försvarsbeslutet 1992 beslöts att förlägga den utbildning som bedrevs på T 3 till I 21. Detta medförde att arbetet med en utökning av skjutfältet söderut påskyndades. 1994 miljöprövades verksamheten vid Sollefteå Armégarnison. Under dessa år utbildades ca 6-800 värnpliktiga varje år. Belastning på skjutfältet var stor.

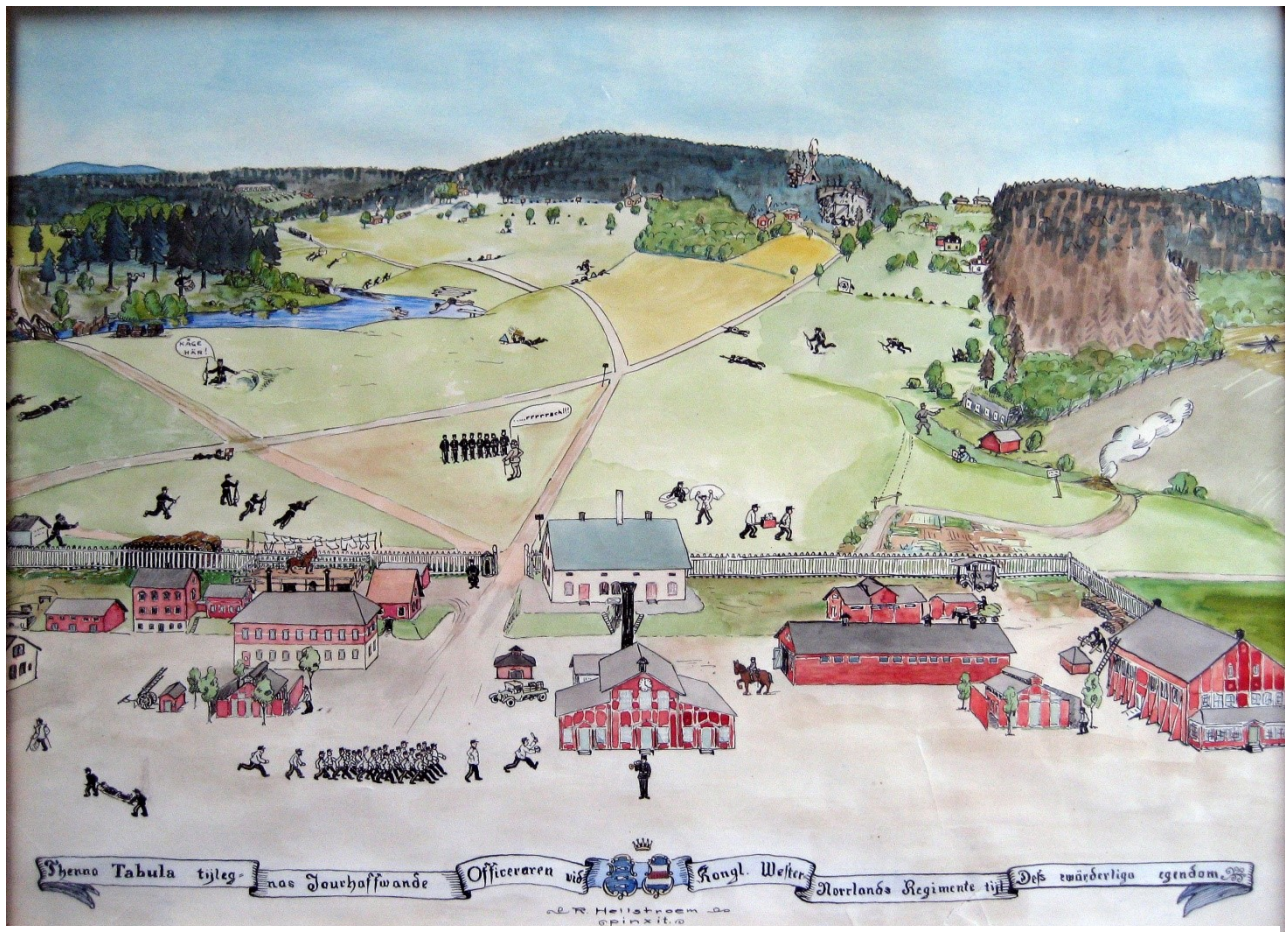
Det var många stridsskjutningar och trycket ökade när Ångermanlandsbrigaden mekaniserades och tillfördes pansarbandvagn 401¹ och stridsfordon 90².

¹ Pansarbandvagn 401 var ett robust ryskt splitterskyddat fordon som utvecklats i Sovjetunionen under 1960-talet. Fordonen som ingått i den Östtyska armén inköptes billigt från Tyskland 1993.

² Stridsfordon 90 är ett bandgående svenskt stridsfordon tillverkat av BAE Systems AB. Vagnen har såväl strids- som transportkapacitet då den är utrustad med en 40 mm kanon och samtidigt kan transportera upp till sju stridsutrustade soldater. Besättningen består av en vagnchef, en förare och en skytt.

Västernorrlands regementes mark användes för att öva på, övningsfältet och för att skjuta skarpt på, Tjärnmyrens skjutfält. På övningsfältet bedrev förbandet huvuddelen av sina övningar. Detta för att inte skada privat mark eller utsätta allmänheten för fara. Den del av övningsfältet som låg närmast kasernerna kallades ofta för handövningsfältet och den längre bort belägna delen enbart för övningsfältet.

Tjärnmyrens skjutfält var det område där regementet övade med sprängämnen och skarp ammunition. Skjutfältet var ett skyddsområde. Förbandet kunde därför, när det pågick skjutningar spärra av och hindra tillträde till fältet.

Tavlan med motiv från handövningsfältet ger en bra bild av hur det där övades under regementets första årtionden. Tavlan har i många år hängt på dagofficerens rum på I 21. Den är målad av konstnären och reservofficeren, kapten Rickard Hellström Härnösand. Han donerade många fina konstverk m m till regementet. Rickard Hellström föddes i Härnösand 1891. Han blev reservofficer 1915. Han tillhörde kamratföreningen från dess tillkomst 1936 och var innehavare av medlemsnål nr 49. Han medverkade i historiekommittén under åren 1968-1978. Rickard Hellström avled den 2 augusti 1985. Foto från I 21 Kamratförening

Handövningsfältet

Handövningsfältet kallades den del av övningsfältet som låg på ömse sidor om Bruksån mellan kasernstaketet, Gamla lägret och Torplinjen. Ca 1930 tillfördes regementet 8 cm granatkastare m/29 varvid skjutning med dessa genomfördes på Handövningsfältet mot målområden söder och öster kasernområdet. På Handövningsfältet fick soldaterna sin grundläggande militära utbildning. Här övades de i skydd, stridsförflyttning, ingående i eldställning, avståndsbedömning, målångivning, stridsgruppering, minering och posttjänst. Här fick de också sin fysiska fostran då idrottsavdelningens skidstadion med elljusspår, terränglöpnings- och orienteringsbanor hade sina start- och målplatser på fältet. Östra korthållsbanan (Ö-banan) var en flitigt använd skjutbana som låg öster om Tjärnmyrvägen och norr om Torplinjevägen. På den sköts det med gevär, kpist, automatkarbiner och pistoler. Det är osäkert om när den tillkom men den var i bruk fram till det att regementet lades ned. I dag är det en hästhage där skjutbanan låg.

Det fanns också eldexercisbanor. Västra korthållsbanan (V-banan) som låg sydväst om kasernområdet och en eldexercisbana öster Ö-banan. På båda banorna sköts det med kammarammunition. Dessa avvecklades under 1970-talet.

På Handövningsfältet vid Bruksån, mitt emot ridskolan, låg Pionjärholmen med sin dansbana, bassänger, broar och servering. Anläggningen, som var byggd och underhölls av regementets pionjärplutoner, hade sin blomstringstid från ca 1950 fram till 1970-talet. I bassängen på Pionjärholmen har många värnpliktiga lärt sig simma och tagit Simborgarmärket. I Bruksån norr Gula bron fanns det också från mitten av 1960- och fram till 1980-talet en 25 meters simbassäng i betong och en styrketräningsbana. Båda anläggningarna byggda av pionjärer.

Övningsfältet

Övningsfältet var den terräng som låg mellan Handövningsfältet, Tjärnmyrens skjutfält och Skölingen. Fältet var idealiskt som övningsfält. Det var nära beläget och erbjöd med sin både öppna och betäckta terräng, vägar och broar allt vad som behövdes för en effektiv soldat- och förbandsutbildning.

På övningsfältet fanns utbildningsanordningar för utbildning av enskilda soldater i ABC-tjänst³, fältarbeten, körning av fordon och tråddragning för att bara nämna några av dem.

På övningsfältet övades det främst i grupp, pluton och kompani. Posterings utsättande övades i dungen norr Hönseriet vid Gröna bron, strid i bebyggelse vid vägskälet i Gnun och ”begränsad förstöring bro” övades på ”Gröna bron” och ”Gnun bron” med provisoriska slangladdningar. På övningsfältets grusvägar, som var perfekta utbildningsanordningar för fördröjningsstrid, övades minering och eldöverfall.

Anfall, försvar och eldöverfall övades på många olika platser på fältet. Nästan alla truppbefäl hade där sin egen favoritterräng för sina övningar i strid med lös ammunition. I den betäckta terrängen norr Tjärnmyrvägen, vid Vemyra, låg Plutonsstödjepunkten med utbyggda värn och skyddsrum i vilka man övade försvar. Värnen var även perfekta som mål vid anfallsövningar.

På övningsfältet fanns tre skjutbanor. Gnuns skjutbana (G-banan) med anor från Gamla lägret och regementets första år. På 1930-talet tillkom två skjutbanor, Tjärnmyrens skjutbana (T-banan) och Skölingens skjutbana (S-banan). T-banan finns i dag kvar i ett nedbantat skick och används flitigt av hemvärn och I 21 T 3 skytteförening. G-banan är avvecklad och håller på att växa igen. På S-banan övades det i första hand med kulspjut. På senare år blev den en skjutplats på skjutfältet.

Sex fasta förläggingsplatser för kompanier fanns på övningsfältet så det var fullt möjligt att förlägga en hel bataljon på ”hemmaplan”, bara två till tre kilometer från kasernerna.

Tjärnmyrens skjutfält

Vid fälten i Tjärnmyren tre kilometer söder om kasernområdet fanns det i början på 1900-talet ett större jordbruk, Tjärnmyrens Gård. Den odlade arealen var under en tid 150 tunnland och antalet mjölkkor över 100 stycken. Gården var en mycket viktig leverantör för mjölk med mera till Sollefteå Bruk, regementet samt boende i Sollefteå.

Vid Tjärnmyren fanns det ett tjugotal torp. Ett av torpen kallades för Dalkarlsslotten. När man började bygga järnväg i området runt Sollefteå så anställdes det dalkarlar, dessa var skickliga stenarbetare och nyttjades därför som arbetskraft vid byggandet av järnvägsbroar. Några av dalkarlarna bosatte sig vid myren och lät uppodla delar av den. Där av namnet Dalkarlsslotten.

---

³ ABC-tjänst innebar att man övade sig i skydd mot Atom-, bakteriologiska och kemiska stridsmedel. Stridsmedel som i dag hänförs till gruppen massförstörelsevapen.

På 1930-talet började dåvarande majoren vid I 21 Nils Blomberg att kasta sina blickar på Tjärnmyren. Regementet saknade då ett stridsskjutningsområde och han ansåg att terrängen vid Tjärnmyren var ett passande område för stridsskjutningar.

Under de första åren då regementet sköt i Tjärnmyren bodde det en ensam äldre kvinna kvar i området som livnärde sig på sina odlingar och några kor i ladugården. Kvinnan med sina kor fick före övningarna evakueras från området då torpet låg inom riskområdet för skjutningen. Vintertid transporterades hon i sjukvårdsplutonens vita risslor. Vid varje tillfälle erhöll kvinnan en summa pengar som ersättning. Något tal om att flytta från platsen blev det inte eftersom detta gav henne ett tacksamt bidrag till livets nödtröft.

Tjärnmyrens skjutfält kom att bli regementets viktigaste utbildningsanordning. Där övades med skarp ammunition under realistiska former regementets alla förband i strid. Men det var framför allt där som I 21:s båda brigaders skytte- och granatkastarkompanier, de kompanier vars huvuduppgift var strid, drillades i att med ”eld och rörelse”, stridens grundelement, nedgöra en motståndare.

Varje år anordnades en förevisningsövning på skjutfältet för åldersklassen där verkan av bataljonens vapen visades. På bilden ses hur en granatgevärsskytt just skjutit en rökgranat som briserat framför åskådarna. Foto från Bilddatabasen Sollefteå.

Ladugården som tillhört Tjärnmyrens Gård, blev ”Vinkelladan”, en på fältet centralt belägen byggnad med matsal, diskrum, förläggning, värmestuga och förråd. Matsalen användes även som lokal för genomgångar före och efter skjutningar.

Anfall och försvar övades under många år i pluton och kompani vid Åmynnet, Eldöverfallslimpan, Hamréns kullar⁴, Tallåsen och Tholinskanästet⁵. Målen som man sköt på utgjordes av fasta pappfigurer eller pappfigurer i rörliga ställ som drogs upp med linor av soldater ur det övade förbandet. Övningarna vid stridsskjutningarna lades upp av varje övningsledare. Målmaterielen hämtades i skjutfältsförrådet i Berghem och bars ofta ut av plutonerna till övningsplatserna där de själva fick bygga upp målspelet innan övningen kunde börja.

⁴ Hamréns kullar är uppkallade efter Alfred Hamrén som ledde grävningsarbetena då skjutplatsen utformades.

⁵ Tholinskanästet är ett i betong utbyggt motståndsnäste beläget mellan tjärnen p.114 och vägskalet vid T-banan. Nästet är uppkallat efter Ulf Tholin som ledde arbetena då nästet byggdes. Nästet finns delvis kvar i dag.

När 9 cm pansarvärnspjäs 1110 tillfördes förbandet i början på 1960-talet byggdes Rälsmålbanan söder p.114 på vilken regementets pansarvärnstroppar och plutoner kunde öva skjutning mot rörliga mål. Senare tillkom Pansarvärnshyllan i skogsbrynet norr Östra Spannsjön, en ypperlig skjutplats med rejäla skjutavstånd som även kom att användas av stormkanon- och infanterikanonvagns-plutoner och under regementets sista år även av stridsfordon 90 plutoner.

Radiostyrda mål, SAAB- mål, som föll när de träffades infördes under 1960-talet. I och med att dessa måls tillkomst ökades realismen i skjutningarna avsevärt. Med målens införande ökade också stödet till truppen genom att skjutfältets dukningsgrupper satte ut och tog in målen.

Sommaren 1965 byggde pionjärplutonen under ledning av Roland Thors i Åmynnet ett motståndsnäste i betong för övningar i försvar, en utbildningsanordning som kom att vara i flitigt bruk ända fram till förbandets nedläggning. Värnen finns kvar än i dag nästan helt intakta.

Under Karl-Erik Petterssons tid som grundutbildningsbataljonschef 1974 – 1976 och hans tid som chef för utbildningssektionen 1976-79 lät han bygga ut två anfallsbanor för skyttekompani på fältet. En anfallsbana anlades i den östra delen av fältet med ett utgångsläge för anfall⁶ i trakten av Gamla sprängplatsen och med anfallsmål i Åmynnet, vägslutet söder Åmynnet, Hamréns kullar och Tallåsen.

I mars 1985 var det franskt besök på I 21. Under besöket genomfördes en stridsskjutning i kompaniförband i den västra anfallsbanan. Fr v ses stående grundutbildningsbataljonschefen Magnus Byman och knästående biträdande övningsledaren Birger Westlin. De tre franska besökarna överstelöjtnant Carre, överste Vidal och major Corporon. Till höger om dem chefen I 21 Lennart Rönnberg och furir Jan Wall. I bakgrunden syns en bandvagnsförare vänta för att på tecken köra fram vagnen till besökarna.

Foto från Bilddatabasen Sollefteå.

⁶ I utgångsläge för anfall lämnades fordonen och förbandet övergick till "tjänst till fots" och kompaniet gjorde "färdiga till strid".

Den andra anfallsbanan hade sitt utgångsläge för anfall i skogen väster Vemyra, anfallsmål i skogen halvvägs fram till Norra Posten, i höjd med Norra Posten, vägslutet söder Rälsmålbanan, vägen söder Norra Posten Skölingen och i skogen söder om denna väg.

Granatkastarplutonerna var i regel grupperade på skjutfältets västra delar. När ett haubitskompani understödde anfallet var det grupperat på fältet norr Torplinjen alternativt i Nybron.

Anfallsbanorna var så planerade att övningsledarna genom att kombinera delar ur de båda banorna kunde skapa helt nya anfallsalternativ för kompanierna. Ett förhållande som avsevärt ökade skjutfältets användbarhet.

När norrlandssförbanden motoriserades och mekaniserades anvisades kompaniernas bandfordon till särskilda "framryckningsspår" på fältet för att undvika markskador.

Bo "Botta" Eriksson var bataljonschef och chef för utbildningssektionen under den senare halvan av 1970-talet. "Botta" var en "mörkerstridspionjär". Han stred hårt för att förbanden skulle ha goda kunskaper i att strida i stridsfältsbelysning. Hans idéer anammades och anfall med stridsfältsbelysning blev därefter ett ofta återkommande inslag på skjutfältet. Under årets mörka delar kunde det under en vecka ibland övas fyra kvällar på fältet.

Vinkelladan, förmodligen, en vårvinterdag på 1970-talet. Det står en sjuktransportbil vid trappan på gaveln så det pågår med all säkerhet en stridsskjutning på fältet. Sex bandvagnar 202, tillverkade av Volvo BM AB, står parkerade snett till höger bortom Vinkelladan. På fältet bortom Vinkelladan ses stridsvagnsmål vilka kunde beskjas från Tholinskanästet och Rälsmålbana.

Foto från Rolf Jansson.

I oktober 1970 lyckades man rädda Vinkelladan från att brinna ner då en intilliggande halmlada brann efter att en värnpliktig avlossat spårlyjus mot ladans vägg. Några år senare, 1979 så brann vinkelladan ner till grunden. Som provisorisk matsal, genomgångslokal och värmestuga restes ett stort "Göbyttält" med varmluftskanon på höjden ovanför den nedbrunna Vinkelladan. I tältet kunde ett helt förstärkt skyttekompani samtidigt utspisa sittande vid bänkar och bord.

Vinkelladan byggdes aldrig upp igen. I stället omlokalisades verksamheten i Berghem med målmaterieförråd, skjutsäkerhetscentral och skjutfältsexpedition till nya lokaler vid ”Starrpusten” 500 meter norr Berghem där också en ny matsal uppfördes.

Anläggningen som var fullt utbyggd och i gång i början på 1980-talet fick namnet ”Nya Berghem”. Efter omflyttningen revs de gamla byggnaderna i Berghem. I dag används lokalerna i Nya Berghem av hemvärnet och frivilligorganisationerna.

*Flygfoto från luften av Nya Berghem 1983 med fr v skjutfältsexpedition med säkerhetscentral. Det lilla huset är ett pumphus och till höger om det ses matsalen. Den stora byggnaden i förgrunden är verkstaden för service, reparation och förvaring av de radiostyrda målen (SAAB-mål). Till höger är arbetet igång för uppförande av en målbod.
Foto från L T Sjödin*

På 1980-talet tillkom på Tjärnmyrberget norr om Hamréns kullar en stridsställning för att de med bandvagnar utrustade pansarvärnstropparna i norrlandsskyttekompanierna skulle få flera skjutplatser med långa skjutavstånd.

Den sprängplats och handgranatsbana som i många år legat 500 meter norr Berghem avvecklades på 1970-talet. En ny sprängplats och en ny handgranatsbana byggdes vid Skölingen där det även senare uppfördes en anläggning för strid i bebyggelse med skarp ammunition.

Efter det att den grundläggande skjut- och stridsutbildningen avslutats kunde skyttekompanierna börja öva anfall i kompani. Närheten till fältet gjorde att ett kompani under läge kunde övas ända från uppställningsplatsen på kaserngården till anfallsmålet på skjutfältet. Normalt kunde man under en dag genomföra tre kompanianfall varav ett under mörker.

På kaserngården togs det fältlastade kompaniet emot av den truppförande chefen. Ammunitionen var fördelad och magasin påfyllda och kulspruteammunitionen bandad. Övningen började och kompaniet framryckte till utgångsläge för anfall där förbandet gjordes färdiga till strid⁷ och order gavs varefter anfallet genomfördes.

⁷ I utgångsläge för anfall mötte skjutsäkerhetspersonal från skjutfältets säkerhetsgrupp som lämnade ut säkerhetsradioapparater till säkerhetschefen/övningaledaren och hans biträden. När säkerhetschefen fått eldtillstånd från säkerhetscentralen kunde han förmedla tillståndet vidare till plutonerna och börja övningen.

En skyttepluton gör eldöverfall i stridsställningen på Tjärnmyrberget norr om Hamréns kullar. Notera soldaternas bara skjuthänder. Här gällde det att träffa och då åkte den hindrande handsken av även när det var kallt.

Foto från Bilddatabasen Sollefteå.

Efter anfallet återsamlades förbanden efter ”patron ur” och ”visitation efter skjutning” till matsalen i Vinkelladan där alla fikade i väntan på att skjutresultaten skulle bli klara. Efter genomgång skedde sedan plutonsvisa övningar, och komplettering av ammunition innan lunchen⁸ intogs i Vinkelladan. På eftermiddagen gjordes ett nytt anfall men nu hade plutonerna bytt platser. Efter övningen var rutinerna desamma som under förmiddagen men nu med det tillägget att man före middagen också plutonsvis förberedde sig för strid i mörker.

Efter middagen, när alla förberedelser var klara och det var tillräckligt mörkt genomfördes mörkeranfallet. Även denna gång hade plutonerna bytt platser. Efter anfallet upprepades än en gång samma rutiner efter genomfört anfall som tidigare, samt att man samlade in överbliven ammunition och visiterade efter skjutning. Sedan bar det av hemåt till kasern för vapenvård och fika som trossen serverade i kompanikorridoren.

Stormyran

Stormyran har under lång tid nyttjats av regementet för skjutningar med skarp ammunition. Redan under 1940-talet bedrevs skjutningar med granatkastare och artilleri. Dessa skjutningar pågick regelbundet ända fram till 1970-talet mycket på grund av att det befintliga skjutfältet vid Tjärnmyran endast bestod av ca 300 ha samt ett mindre arrenderat riskområde.

Arbetet med att utöka skjutfältet söderut vid Stormyran påbörjades i slutet av 1980-talet. I och med försvarsbeslutet 1992 påbörjades arbetet med att utöka skjutfältet vid markområdena kring Stormyran. Tillståndsansökan och miljöprövning godkändes av länsstyrelsen 27 juni 1994. Från år 1996 användes det 4800 ha stora övningsområdet även av trängbataljonen.

---

⁸ Lunch och fika samt ammunitionstransporter sköttes av kompaniets trossropp som dessutom, under dagen i omgångar, med skarp ammunition övade försvar.

Under 1980-talet kom majoren Hans Nauc ler, som försöksledare, i kontakt med Stormyran genom de prickskyttef rs k som regementet i egen regi bedrev där. Det utmynnade i att regementet fick ansvaret för försöken inom hela armén. 1986-87 byggdes på Stormyran Sniper Camp, ett barackl ger med ett diseldrivet elverk i mitten och olika skjutriktningar. Som mål användes m lsk rmar samt självmarkerande mål på avstånd mellan 300-1000 meter. Försöken var hemliga.

Prickskytt i eldst llning på Stormyran. Vapnet är en Accuracy International i kaliber 308 med ett Tasco kikare med tio gångers förstoring. Vapnet var konstruerat av Malcolm Cooper, framstående skytt och flerfaldig OS-vinnare och världsmästare. En modifierad variant av Accuracy International ingår i det svenska försvaret där det benämns PSG 90.

Foto från Hans Nauc ler

Man övade med sex olika vapentyper och flera modeller av kikare. Kaliber 308. Avsikten var att ta ut de två bästa vapensystemen inför fortsatta försök. M ls tningen var, ett skott, ett tusen meter, en träff.

M lsk rmar samt självmarkerande mål på avstånd mellan 300-1000 meter. Det slogs även inofficiellt världsrekord på 900 meter med 13,1 cm i träffbild. Vindavdrifter på upp till fem meter uppmättes på avstånd 800-900 meter.

Många nationer var intresserade, och kom på särskilda f revisnings vningar bland annat US Marins. Chefen för marinens prickskytteskola i Alaska, Steven Walsh, blev m kta imponerad då han fick hänga med en grupp bestående av skidskyttar från idrottsplutonen av vilka några var med i OS 1992 och tog en bronsmedalj i stafett. De avverkade en slinga på 20 km i full utrustning och sköt på fem stationer vid avstånd mellan 500-875 meter.

Steven Walsh, kom i mål fullständigt slut trots ett  k utan utrustning och sa, ”damned good skiers” varvid Hans kontrade ”like every Swedish soldier”. Har ingen avslöjat sanningen för honom så tror han säkert på detta ännu.

Man reste runt i landet med prickskyttarna vid några slut vningar och de spred ”skräck” och oreda var de än kom. Vid ett tillfälle tystades ett helt artilleriförband. Riktarna bar västar, och prickskyttarna sköt med laser vilket gjorde att, vid träff, västen började tjuta och blinka. Alla riktare på haubits 77 förbandet blev utslagna. Prickskyttarna låg väl maskerade på avstånd upp emot 900 meter, omöjliga att upptäcka.

Chefer för skjutfältet under epoken med SAAB-mål

Chefer för skjutfältet under epoken med SAAB-mål var placerade i Berghem, senare i Nya Berghem. Där höll de, som spindlar i nätet, i all verksamhet på fältet. De ansvarade för skjut-säkerheten och basade över de civilanställda och värnpliktiga som arbetade på skjutfältet. När de så kallade SAAB-målen⁹ infördes på 1960- talet inleddes en ny epok på skjutfältet med mycket realistiska målspel. SAAB-målen var radiostyrda, självmarkerande och drevs med batterier och tryckluft.

Unikt för Tjärnmyrens skjutfält var att målen alltid låg ute i värnen, att de servades av den egna personalen och att de alltid fungerade oavsett väderlek. SAAB-målen var i bruk på Tjärnmyrens skjutfält ända fram till det att skjutningarna på fältet upphörde

*Gunnar Lönn
Chef skjutfältet 1958-67*

*Jan Gustavsson
Chef skjutfältet 1967-75*

*Per-Olof Wikström
Chef skjutfältet 1975-84*

*Thorsell Lars-Göran
Chef skjutfältet 1984-86*

*Kjell Johansson
Chef skjutfältet 1986-2000*

Terrängen söder och sydväst om övnings- och skjutfältet

I området Vallån, Stormyran, Knäsjön, Viksmon, Rödstabodarna och Västra Spannsjön övade regementet regelbundet på mark som ägdes av Graningevarken, SCA, Stiftsnämnden och ett hundratal privata markägare med vilka regementet hade slutit avtal för att få nyttja deras mark.

Terrängen var idealisk för övningar i kompani- och bataljon. I området fanns fasta bandvagnsspår och förläggingsplatser som var markerade i blått på Garnisonens karta i 1: 50 000. Förhållandet till markägarna var gott. Säkert bidrog de fasta bandvagnsspåren och förläggingsplatserna till det då de minskade slitaget på terrängen.

Vid några tillfällen genomfördes åldersklasserna avslutande förbandsövningar i området vilket säger mycket om dess militära användbarhet.

⁹ Sedan 1965 har SAAB varit ledande i utveckling och tillverkning av fjärrstyrda och självmarkerande målmateriel. Målmaterielen tillverkas av Saab Training Systems i Huskvarna

Ett gammalt riktmärke och grupperingsplats utanför skjutfältet, som de flesta som gjort sin värnplikt vid regementet känner till, är "Pommac", den välbekanta skylten efter den gamla vägen mot Knäsjön.

Ett gäng unga pojkar brukade vid trettioalets början, under sommarmånaderna, tillbringa helgerna vid Knäsjön i närheten av August Karlssons torp, det som i dag kallas Polycarpus. Två av pojkarna, Gösta Sohlin och G A Jansson, arbetade som springpojkar hos David Andersson vid Axel Östmans butik.

Eftersom de saknade egna cyklar så fick de låna packcyklarna över helgerna. De båda ynglingarna som var utrustade med en stor portion humor tar då med sig reklamskylden och sätter upp den i en gran på den plats som senare i folkmun och även på försvarets kartor kom att kallas "Pommac".

Skylden har genom åren vid flera tillfällen bytts ut mot nya, av bland andra Olle Wallin och Sven Andersson. Bröderna Lennart och Torsten Holmlund återuppsatte skylden 2014 efter att skogsarbetare fällt det träd som skylden var monterad på.

Springpojkarna som satte upp skylden "Drick Pommac" t v G A Jansson och t h och Gösta Sohlin.

Foto från Rolf Jansson.

Skjutfältet i träda i väntan på försäljning

Vad händer med skjutfältet när ett regemente läggs ner? Gången är att Fortverket utarbetar en avvecklingsplan men det tar ofta lång tid. Mycket hänger på vilka önskemål Försvarmakten har. För Tjärnmyrens skjutfält pågår diskussioner med Hemvärnet och där finns ännu ingen fastlagd plan. När det gäller Stormyren vet Fortverket i nuläget inget om framtiden. Det lutar åt en försäljning men inga beslut kommer att tas i närtid.

På Tjärnmyrens- och Stormyrans skjutfält råder från 2008 övnings- och skjutförbud.

För dagen är det inte heller fullt klarlagt vilka krav på övningsområden som krävs för Försvarmaktens nya teknik.

Uthyrning av skjutfältet till civil verksamhet riskerar enligt Fortverket stort slitage och det kräver också att fältet innan dess saneras då oexploderad ammunition kan finnas kvar i terrängen.

Kopior på handlingar och kartor rörande I 21:s övningsfält, Tjärnmyrens- och Stormyrans skjutfält finns tillgängliga för studium i I 21 kamratförenings arkiv.